

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aurea Rosa id e[st] pre||clarissima expositio sup[er]
eua[n]gelia to||tius anni**

Mazzolini, Silvestro

Hagenaw, M.dxvi.

VD16 M 1751

De dignitate sensus litteral[is]. Capitulu[m]. viij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70365)

mens tam veteris quam noui testamenti: quod si
 lū hūc habet sensum: ut sūt duo p̄cepta
 charitatis i q̄b̄ tota lex pendet et p̄p̄he ut
 d̄s Barth. xxiij. Licet em̄ i illis duobus p̄
 ceptis. s. Diliges dñm deū tuū ex toto
 cor. tuo. et primū tuū sic resp̄m: mlt̄a cō
 tinent expositiōe digna: ita de obiecto
 charitatis: q̄ d̄ actu et ordine et. oia em̄ il
 la ad sensus p̄tinet litterales. Nō em̄ per
 hāc rē: primū v̄l diliges: alie it̄ez figu
 rant: Et idē ē cōis de alijs p̄ceptis: deca
 logi. In euāgelio et ita mlt̄a tradunt h̄
 solo sensu expositibilia: quē admodum sūt
 tradita p̄ modum p̄cepti. ut Joā. xliij.
 Creditis i deū: et i me credere. Vel p̄ mo
 dū p̄sily: ut Barth. xxi. Si vis p̄fectū
 esse: vade et v̄de oia q̄ habes et da pau
 perib̄. Sicut cū Luc. viij. h̄is iterprat
 parabola suā dicens: semen est s̄bū d̄c̄.
 manifestū est q̄ illa s̄ba iterpratiua nō
 est necesse h̄re alios sensus sp̄uales cum
 sp̄amer iterpratio sit expositiua p̄cedē
 ris pabole. Cū h̄is tñ stat q̄ illa pabola
 forte mltos habeat sensus l̄rales: s̄m q̄
 semē p̄r significare mlt̄a. Idē etiā est
 de epl̄is b̄i Pauli vbiq̄ vel q̄t: q̄ sc̄z
 vnicū habet sensū. Sic q̄ p̄z r̄n̄sio ad q̄
 s̄tū. In doct̄o sc̄r̄s q̄libe. vij. vbi sup̄
 sic p̄cludit h̄ dubiū et d̄c̄. Sacra sc̄p̄ru
 ra q̄nq̄ exponēda est ist̄: q̄tuor sensib̄
 q̄nq̄ trib̄: q̄nq̄ duobus: q̄nq̄ vno tñ.
 In ea q̄ s̄m l̄ralē sensū ad facta veteris
 testamēti spectat: possent q̄tuor sensib̄
 exponi. Sicut ea q̄ ad l̄ram de ch̄o capi
 te d̄c̄t̄: possent exponi l̄ralit̄ d̄ ch̄i ge
 stis: et allegorice referēdo ea ad et̄ cor
 pus mysticū: et moraliter referēdo ea ad
 mores n̄ros q̄ s̄m eū reglar̄i d̄nt: et ana
 gogice inq̄ntū i t̄po ch̄o ē nob̄ iter gl̄ie
 demonstratū. Illa aut̄ q̄ l̄ralit̄ de eccl̄ia
 dicunt: possunt exponi moralit̄ et anago
 gice: nō aut̄ allegorice: nisi forte s̄z q̄ ge
 sta p̄m̄sue eccl̄ie exponūt d̄ futuro sta
 tu eccl̄ie p̄r̄. Que s̄o s̄m l̄ram dicunt:
 moralit̄ nō s̄ueuerūt exponi: nisi ana
 gogice. Et illa q̄ s̄m sensum l̄ralem p̄t̄
 nent ad statū gl̄ie. nullo alio sensu s̄ue
 uerūt exponi. Hec sc̄r̄s Thomas: ex q̄
 bus multa patēt ad p̄positū. Et vlt̄er
 etiā pater quō omnia que immediate

per voces tradunt ad sensus litteralem
 p̄tinet siue ad mores: siue ad fidē: siue
 ad sp̄em p̄tineant.

De dignitate sensus litteralis.
 Capitulum. viij.

Queritur autē cum
 multi sint eiusdē littere sen
 sus. vtrū litteralis sit inter
 omnes prestantior? Arguit̄
 em̄ q̄ nō. Primo sic. Nam sensus q̄ occi
 dit non est dignior viuificāre. sed sen
 sus litteralis occidit cū sit fundatus in
 littera q̄ occidit. ij. Cor. iij. sp̄ualis aut̄
 viuificat: q̄ fundat sup̄ sp̄uali signifi
 catiōe. In ibi subdit. Sp̄s aut̄ vsut̄
 ficat. Secūdo ille sensus ē dignior p̄ quē
 habem̄ doctrinā digniorē: ut d̄ se p̄z.
 sed sensus sp̄ualis est h̄mōt. Nā p̄ sensū
 litterale habem̄ gesta. p̄ allegoricū aut̄
 habem̄ ea que p̄tinent ad fidē: p̄ ana
 gogicū speranda que ad sp̄em: et p̄ mod
 ralem agenda q̄ ad charitatē sicut p̄tinet
 Tertio finis nobilit̄or est h̄is q̄ sūt ad fi
 nem. sed sp̄ualis sensus finis est l̄ralis
 qui est fundamētū sp̄itualis. Quarto
 ille sensus in quo alq̄ falsitas reperit̄ n̄
 est dignior eo qui oīno est sine falsitate.
 sed i sensu litterali alq̄ inuenit̄ falsitas
 puta q̄ de localiter moueat descendē
 do ad v̄dēdū turrim et. Gen. xi. nō aut̄
 in sp̄uali. Quinto illa que sunt interiora
 sunt digniora tam i sp̄itualib̄ q̄ i rē
 poralib̄. In corporalib̄ em̄ interiora sūt
 in quib̄ p̄ncipaliter p̄sistit animalū v̄
 ta: ut cor. Et similiter in sp̄itualib̄ in
 teriora sūt digniora. ut pater de arca fe
 deris domini Exod. xl. vbi d̄c̄t̄: q̄ ip̄a
 fuit in sancta sanctorū: alia aut̄ maḡ vel
 min⁹ appropinquabant s̄m ordinē sc̄ritas
 tis. Similiter in sacramentis eccl̄ie in
 v̄sibilib̄ gratia que interi⁹ dat: digni⁹
 or ē v̄sibilib̄ forma q̄ est q̄d exteri⁹. Sen
 sus aut̄ litteralis d̄ esse script⁹ extra l̄
 brū: et sp̄itualis intus: ut patz Apoc.
 v. vbi d̄c̄t̄. Vidi librum scriptū intus
 et foris: s̄m expositores. Sexto: huma
 na noticiā cōmuniter procedit a minus

De sensibus scripturarum

perfectus ad perfectiora. In studio autem scripturae incipit a sensu literalis. Septimo. Ille sensus est dignior qui supplet defectum alterius. scilicet talis est spiritualis aliquando respectu literalis. Nam dicit Gregorius in mora. Cum ordo historie deficiat sese nobis intellectus mysticus quasi apertis ianuis ostendit: ac si patens clamet. Quia ratione litterere defecisse cognoscitur: restat ut ad spiritualem sensum sine dubitatione redeatis. In peritiam arguitur: quia propter quod unumquodque et illud magis est primo posterius. Sed sensus spiritualis non est honorabilis nisi ratione aliter litteralis cui concordat. Nam si nulli litterali concordat: reprobat. ut ex dictis patet. Igitur litteralis in omni est dignissimus. Respondeo. Istam questionem bene disputat dominus Paulus Burgensis. in additamentis suis ad Nicolaum de Lyra super Genesim. bene etiam determinat. Ex eius ergo doctrina sciendum est: quod sacra doctrina una existens speculativa est et practica. Quandoque de ea ut est speculativa: dico quod sensus litteralis et spiritualis possunt dupliciter comparari. Uno modo universalliter respectu totius scripture in communi. Alio modo particulariter: secundum particularia loca scripture. Sic comparantur primo modo: sic uno modo preminet sensus literalis: et alio modo spiritualis et literalis sunt equalis dignitatis. Nam sicut dicit Aristoteles. i. de anima. una scientia loquendo de speculativa/est dignior alia. vel ratione materie de qua tractat: vel ratione sue certitudinis. Unde dicit philosophus in. xi. de animalibus: quod minimum quod potest haberi de cognitione rerum altissimam: de considerabili est quod certissima cognitio quam habet de minimis rebus: puta quod duo et tria sunt quatuor. Itaque si universalliter isti sensus comparantur: sunt equalis. Item ad dignitatem materie de qua agitur. De eodem enim agitur secundum unumquodque sensum: scilicet de deo et de creaturis secundum quod in deum referuntur. Quantum vero ad certitudinem: sic dignior est literalis. quia ab eius certitudine dependet aliorum sensuum certitudo. Unde dicit Augustinus de doctrina christiana. Nihil est quod occulte in aliquo loco sacre scripture traditur. quod non alibi manifeste exponatur. Unde et secundum sententiam Thomae. ubi dicitur. Spiritualis expositio super ab

aliquo literalis debet habere fulcimentum. Si vero comparantur particulariter: sic clarior et apertior est quod plerumque spiritualis littere: rationale dignitate vincit materie subiecte: sicut cum legitur de Abraham Genesim. xxj. quod duos filios habuit: quod ut dicitur est super exponitur ab Apolo Gal. liij. Allegorice de duobus testamentis. Patet enim quod sensus allegorice ibi dignior est historiali. Si ergo loquamur de sacra scriptura secundum quod comprehendit sub se practica scientia: sic etiam illi sensus possunt comparari universalliter et particulariter. est quidem universalliter secundum quod comparatio: eiusdem dignitatis sunt uterque. Illa enim scientia practica vel etiam ars dignior est que ad ulteriores fines ordinatur. sicut civilis dignior est militari. j. Ethicorum. eo quod prima habeat pro fine bonum civitatis: secunda pro bono exercitus. Costat autem quod finis ultimus totius sacre doctrine: ut est practica: est unus et idem secundum unumquodque sensum: eterna: scilicet felicitas. Si autem comparantur secundo modo: sic dico quod in quibusdam locis sensus spiritualis est dignior tanquam propinquior ultio fini. ut patet in multis preceptis ceremonialibus. sicut cum dicitur Deuteronomio. xxv. Non ligabis os bouis terentis in area fruges tuas. Quod exponitur ab Apostolo Corinth. ii. spiritualiter de predicatore: qui ostendit quod sensus litteralis modice sit utilitatis in hoc passu: dicitur. Nunquid de bobus cura est deo: quod dicitur. Non habet deus tales curas de bobus ut propter eos daret legem homini qui est boue dignior. Sed sicut subiungit apostolus propter nos utique dicitur. Sunt tamen multe alie consideraciones: secundum quas sensus litteralis preminet spiritualibus: quarum una est ex parte extensionis: quia scilicet quilibet particula scripture habet sensum literalem: non autem spiritualis. ut patet ex dictis. Alia vero est ex parte universalitatis: seu communitatis. Nam sensus literalis est communior: quia omnis percipiens spiritalem percipit necessario litteralem: sed non e converso. Unde nullus est adeo rudis quoniam ex literalis sensu fructum potest sit reportare. Intra illud Augustinus de sententia. Doctrina inquit applica est rationalibus atque vitalibus ut per capacitatem virtutum neminem suum relinquit exortem: siue ei sint put siue

magni: habet in ea vñ alant z vnde fact em dicit bñs Dionysius. j. cap. celest. ent. Hec ille. Ad argumēta autē facta hierar. Debilitas nostre cognitiōis rā Respondet. Et ad pmū qdem dico. q ta est q diuina intelligere non pōr: nū ap̄ls nō intelligit p̄ lram sensum lrale: varietate sacroz velaminū circūuelata neq; p̄ spm̄ sensum spūalem. sed p̄ lram sint. Secūdo p̄pter vtilitatē. vt scz ru intelligit legē Moȳsi: q̄ data fuit i lris des q̄ nō possunt diuina etiā velata ca/ teris sc̄ptis: in tablis decalogi: z libris piū sub talib; corporalū similitudinib; bus doceant. In saluator Darr. xij. Moȳsi. Dicit autē hec lex occidere oc/ post q̄ p̄p̄uit similitudinē dicens. Er̄t q̄ casualit̄ in q̄tū factebat pcti noticiā: sensinar zc. ait discip̄lis ad prem. Glo/ ex qua noticiā occasionalr̄ augebat pec/ bis datū est nosse mysteriū regni dī: ce/ catuz ex noticiā hūana. Altimur em̄ in terz aut in pabolis. Hec tñ in talib; est vetitū semp: nō autē dabat gr̄am. q; sa/ falsitas. q; lralis sensus nō est is quē vo/ cramēta veterz legis nō cōferebat gra/ ces p̄p̄ie exp̄munt: sed quē metaphoriz/ tiā. Et ideo dicit q; lra occidit. Per spi/ ce. Lū em̄ dicit d̄s descendere ad videndū ritū aut intelligit legē nouā datā in spi/ dum: non est sensus lralis: q; tanq; ma/ ritūsc̄to in forma ignis: z inuisibilr̄ in/ gnus qdam dñs vadat spaciariū passim/ cordib; hoim. iuxta p̄phiaz Hiere. xxxj. sed sensus est: q; d̄s ad modū hois sic fa/ In cordib; eoz scribā eaz. Hec lex dicit/ cientis se habeat. Et nota q; qñ diuī/ viuificare. q; est lex gr̄atē sanātis vul/ na sc̄ptura altq̄d pabolice de dō tradit/ nera pctōz. Sacramēta em̄ noue legis sūt sūt vtil̄ similitudine creaturaz viliū: z maḡ/ Ad sc̄dm̄ autē dico: q; in argumēto assumit vñū falsuz. s. q; p̄ sen/ distantiū a deo. vt scz credat q; sensus sc̄pture sit ille quē voces p̄p̄ie exp̄munt. z spanda: z agenda: sed solū gesta. imo/ Et idē credo in q̄libet pabola: q; scz sem/ dico q; per illū tradunt gesta. vt p̄tz de/ per diuina sc̄ptura vtil̄: aut talib; ver/ se. Et similt̄ gerēda seu faciēda. vt p̄tz/ bis: aut tali similitudine: q; anim? cuiuslib; ber prudētis intelligit cōmunit̄ q; talia/ de duob; p̄ceptis charitatis. Et similt̄/ nō dicit̄ p̄p̄ie: sed metaphorice. Et hāc/ spanda. vt Apoc. ij. vbi dicit̄. Esto fi/ doctrinā intrēdit sc̄tus Tho. j. pre. q. j. delis vsq; ad mortē: z dabo tibi coronā/ arte. lx. in rāssione ad tertiū argumētū/ vite. Et similt̄ credenda. vt Deut. vj. vbi dicit̄. Sicut docet Dionysius cap. Audī s̄t̄: deus tu? deus vn? est. Et s̄t̄/ ij. celest; hierar. magis est cōueniens q; Dat. xxvij. docemur trinitatē p̄sona/ diuina in sc̄pturis tradant̄ sub figuris rum: cum dicit̄. Baptizantes eos in no/ viliū corporū/ q; corporū nobilitū: z hoc mine p̄ris: z filij: z spūsancti. Ad ter/ p̄pter tria. Primo: q; p̄pter hoc maḡ lī/ tiū dico: q; sensus lralis non est p̄t̄ spū/ berat human? anim? ab errore. Dant/ rituale: sicut p̄pter suū finē: q̄uis sit fun/ festū em̄ apparet: q; hec fin. p̄p̄ietatē nō/ damentū eius. Nam z chius est funda/ dicit̄ de diuinis qd̄ possit eē dubiū: s;/ mentū apostolorū. z substantia est funda/ sub figuris nobilitū corporū describerē/ mentū accidentiū. z tamē talia funda/ tur diuina: max̄ima ap̄ illos q; nihil a/ dant. sicut p̄pter suos fines principales/ aliud a corporib; nobilitib; excogitare no/ q; quid sit de fundamēto in material/ uerūt. Sc̄do: q; hic modus cōuenientior/ bus. Ad q̄rtū dico: q; neq; in lrali: ne/ est cognitiōi quā de deo habem? in hac/ q; in spūali sensu diuine sc̄pture est alt/ vita. Magis em̄ manifestat nobis de/ qua falsitas. Sciendū tñ est q; in di/ ipo qd̄ nō est q; qd̄ est. z ideo similitudines/ uina sc̄ptura multa tradunt paraboliz/ illaz rerū que maḡ elongant̄ a deo ve/ ce/ seu metaphorice. id est sub aliq; simi/ riorē nob faciūt existimatōnē q; sit sup/ illud qd̄ de eo dicit̄mus vel cogitamus/ litudine reruz corporalū. Et hoc p̄pter/ duo. Primo p̄pter necessitatez. Sicut/ Tertio: quia per h̄mōi diuina maḡ oc